

2. Література Запорізького краю: хрестоматія творів кінця XX – початку XXI ст.) О. О. Медко, О. О. Стадніченко. – Запоріжжя: Дике поле. 2019. 480 с.

3. Орехова Л. Авторское мифотворчество и русский модернизм (лирическая проза). К.: УМКВО. 1992. 92 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-262-6-44>

А. ЧМИР

*Одеський національний університет
ім. І. І. Мечникова*

ФУНКЦІ СПОВІДІ В ІСТОРИЧНІЙ РОМАНІСТИЦІ П. КРАЛЮКА

У постмодерну епоху, коли будь-які ідеали знецінюються, зі сповіддю також відбувається аналогічний процес. Сповідальне слово в постмодерн деякою мірою втрачає своє першопочаткове значення, стаючи тільки подобою таїнства.

У процесі своєї еволюції література «запозичує» з релігії вищевказаний обряд та підлаштовує під свої словесні можливості. Тому з'являється нове визначення «сповіді» та сукупність її специфічних рис. Якщо в художній літературі письменник використовує прийом сповіді, то вона наділена виразною психологічною характеристикою. Це пов'язано з тим, що покаяння виступає прямою формою психологізму. Душевний стан героя, який сповідується, стає більш зрозумілим для читача.

Сповідь як прийом психологізму широко представлена у творчості сучасного письменника Петра Кралюка. Майстер слова є автором 3 історичних романів «Шестиднев, або Корона дому Острозьких» (2010), «Сильні та одинокі» (2011) і «Данило Острозький: образ, гаптований бісером» (2016), в яких наявна така форма психологічного зображення як покаяння.

У «Шестидневі» йдеться про тернистий шлях українського народу в XVI ст., одним із учасників якого був князь – Василь-

Костянтин Острозький (1526–1608). Вищевказаний головний герой замовляє в художника Івана свій портрет та в процесі малювання відверто розповідає про життя. Потаємні думки князя репрезентовані завдяки внутрішнім монологам останнього. «Шестиднев» привертає особливу увагу, оскільки прийом сповіді Василя-Костянтина є головним у творенні сюжету роману.

Князь, як і його батько Костянтин Острозький (1460–1530), – православний русин, тому релігія має для нього особливе значення. Василь-Костянтин постає глибоко релігійною людиною, яка прагне уникати порушень релігійних догм. Перед Великоднем Острозький дотримується посту та бажає уподібнитись православному монаху, який виступає для нього символом духовної сили.

Закономірно, що князь періодично кається: *«Піст! Може, піти в монастир, очиститися? Я завжди це роблю перед Паскою. Треба і серед суєти нашої знаходити час для Господа»* [3, с. 84]. Найбільше християнське свято – Великдень спонукає головного героя до сповіді, в якій він намагається отримати в Бога прощення за свої скоєні гріхи. Велика заклопотаність державними справами не може відволікти Василя Костянтиновича від духовних потреб.

Наближення смерті спонукає Василя-Костянтина до сповіді. Таке передсмертне таїнство має для християнина ключове значення, оскільки воно є останнім обрядом перед його вічним життям.

Сповідь як форма психологічного зображення наявна і в романі «Данило Острозький». Письменник детально реконструює віхи життя предка Василя-Костянтина – князя Данила Острозького (пом. після 1366/до 1370). Характерно, що одна з частин цього роману має назву «Покаяння Нестора, сина Ходкового». Уже в її перших абзацах розкривається інтенція людини, яка прагне сповідатися. Монах Нестор був спійманий за написанням несправжнього літопису. Управитель чоловічого монастиря змушує грішника написати покаяння (*«Аз, многогрішний Нестор, син Ходка, судді земського, написав сей лист покаянний, бо так загадав мені зробити ігумен Симеон, настоятель монастиря святого Миколая в Обичі. Грішив я много. Хоча й Богу ревно молився, особливо тоді, коли чорноризцем став, але та молитва часто недоброю була. Просив я Господа, щоб він мені зло допомагав чинити»*) [1, с. 123]). Нестор безпосередньо не

звертається до священника, однак у письмовій формі апелює до Бога, розповідаючи про свої лихі наміри.

Варто наголосити, що в романах П. Кралюка наявний ще такий тип сповіді, який не пов'язаний із відсиланням до релігійних понять. Таке покаяння звернене не до Бога, а до іншої людини чи себе. Вищезгаданий тип сповіді є в романі «Сильні та одинокі», в якому йдеться про відомого політичного діяча Степана Бандеру (1909–1959). У розділі «Розмова третя (мисленна)» лідер ОУН адресує слова своєму побратимові Андрію Мельнику (1890–1964): *«А може, пане Андрію, ми просто стали пішаками в чужій грі? Комусь треба таке розділення. Розділяй і владарюй. Ми ж, як нерозумні діти, чубимося між собою. Ще й тишімося думкою, як той дурень: бий своїх, аби чужі боялися. А чужі лише поглядають та руки потирають»* [2, с. 131–132]. Бандера роздумує над тими причинами, які роз'єднали його з бойовим товаришем. Степан вважає, що українці мають боротися за свою волю власними силами, тоді як Мельник під час Другої світової війни проявляв лояльність щодо німців.

Отже, в романах «Шестиднев», «Сильні та одинокі» і «Данило Острозький» П. Кралюка сповідь дозволяє ґрунтовніше показати психологію героїв, їх аналітичне мислення та визнання ними помилок. Герої цих творів вдаються до покаяння переважно в межових ситуаціях (наближення смерті, примус духовного сану покаятись, потреба пояснити свої вчинки і порозумітись, необхідність спокутувати вбивство).

Література

1. Кралюк П. Данило Острозький : образ, гаптований бісером : роман-дослідження. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2016. 288 с.
2. Кралюк П. Сильні та одинокі : роман. Київ : Ярославів Вал, 2011. 280 с.
3. Кралюк П. Шестиднев, або Корона роду Острозького : роман. Київ : Ярославів Вал, 2010. 320 с.